Tatiana TREBEŞ

Tendințe de modernizare a sistemului onomastic tradițional (cu referire la prenumele din orașul Orhei)

T.T. – doctorandă, Departamentul Departamentul Limba Română, Lingvistică Generală și Limbi Clasice, Facultatea de Litere, Universitatea de Stat din Moldova; lector universitar, Catedra limba română și terminologie medicală, Instituția Publică Universitatea de Stat de Medicină și Farmacie „Nicolae Testemițanu".

Orice sistem onomastic cuprinde mai multe componente: prenume, cunoscute și ca nume unice sau nume de botez, nume de familie, porecle, supranume și pseudonime. Prenumele au apărut primele și s-au folosit în cadrul sistemului de denominație personală, având funcția de a individualiza membrii unei colectivități.

Inventarul numelor unice sau al numelor de botez, așa cum se prezintă astăzi, s-a format în timp, treptat, oglindind cu fidelitate condițiile sociale, concepțiile și relațiile poporului român (basarabean) cu alte popoare la diferite etape de dezvoltare și conținând atât nume de inspirație profană, provenite din cuvinte ale limbii comune, care „descriu" persoana sau o împrejurare legată de nașterea sau viața acesteia, cât și nume de inspirație religioasă, apărute odată cu răspândirea creștinismului, care au pătruns în circulație prin intermediul Bibliei sau au fost preluate din onomasticonul popoarelor ebraice prin filieră greacă, latină sau slavă și adaptate limbii române.

Părinții, naturalmente, au manifestat un interes deosebit pentru numele pe care urma să le dea copiilor săi. Criteriul după care se ghidau, determinant în alegerea numelui, a fost defi-

BDD-A20686 © 2014 Revista „Limba Română"
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.77 (2026-11-18 10:58:00 UTC)

nit de către etnologi *nomen est omen,* iar ideea că între nume și posesorul lui se stabilește o legătură a existat în toate timpurile. Iorgu Iordan o asociază cu legătura „de la cauză la efect, de fapt, de la dorință la realizarea dorinței" [3, p. 42].

Un rol important în alegerea numelui l-a avut și îl mai posedă tradiția. Conform acesteia, copilul va purta fie numele unuia dintre părinți, fie numele unuia dintre nași, fie al unuia dintre bunici. În acest fel se asigură continuitatea sistemului românesc de denominație personală, tradiție bazată pe criteriile de solidaritate familială, pentru a păstra vie amintirea strămoșilor, capabilă în același timp să limiteze, într-o anumită măsură, tendința de modernizare, puternic pronunțată, în ultimul timp, în sfera numelor de botez.

Atribuirea numelui unui nou-născut este un act de voință din partea părinților, iar opțiunea acestora, de a rămâne fideli tradiției sau de a fi în pas cu moda, este una subiectivă.

Teodor Oancă recunoaște trei tendințe principale care se manifestă în antroponimia românească actuală: 1. negarea (într-o oarecare măsură) a antroponimelor românești tradiționale – cu deosebire în mediile orășenești – și înlocuirea lor, tot mai evidentă, cu forme diminutivale și hipocoristice; 2. interesul manifestat pentru nume străine; 3. înmulțirea cuvintelor care alcătuiesc numele personal, atât la acordarea numelui nou-născutului, cât și, ulterior, la cerere [4, p. 7]. Nu putem vorbi de o negare a formelor oficiale ale prenumelor tradiționale, dar se observă o tendință de înlocuire a acestora cu „hipocoristice scurte și hipocoristice diminutivale", cum le numește cercetătoarea M. Cosniceanu [1, p. 50].

Analizând *Registrele alfabetice ale actelor de naștere de la Oficiul Stare Civilă Orhei* (anii 1995-2013), observăm că tendințele novatoare, de care amintește Teodor Oancă, se atestă și în sistemul antroponimic al acestei localități.

Orheiul este un oraș situate în partea centrală a Republicii Moldova, la 48 km spre nord de Chișinău, pe malul râului Răut. Este centrul administrativ al raionului Orhei, al 9-lea oraș ca mărime din republică și unul dintre principalele centre economice. Populația raionului constituie 116,3 mii de persoane, inclusiv: urbană – 25,7 mii de persoane,

BDD-A20686 © 2014 Revista „Limba Română"
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.77 (2026-11-18 10:58:00 UTC)

rurală – 90,6 mii de persoane [http://ro.wikipedia.org/wiki/Orhei]. Locuitorii orașului sunt preponderent moldoveni, vorbitori de limbă română, care constituie 100.722, adică 93,51% din numărul total al populației. Pe lângă moldoveni mai există și comunități de vorbitori de alte limbi: ucraineni – 4.520 (3,89%), ruși – 2.216 (1,91%), rromi – 221 (0,19%), găgăuzi – 133 (0,10%), bulgari – 90 (0,08%), alte etnii – 389 (0,34%) [http://ro.wikipedia.org/wiki/Raionul_Orhei#Structura_etnic.C4.83]. În oraș există un liceu cu predare în limba rusă (Liceul Teoretic „Mihail Lomonosov"), o biserică (Biserica „Sfântul Vladimir"), unde liturghia se oficiază în limba rusă și o biserică Romano-Catolică. Diversitatea etnică și cea confesională a locuitorilor raionului Orhei se reflectă și în sistemul onomastic.

În *Registrele alfabetice ale actelor de naștere* (anii 1995-2013) din Orhei, atestăm o serie de nume cu forme scurte, lucru care nu era permis în perioada sovietică, deoarece pe atunci era obligatoriu ca în actele de stare civilă să fie înregistrată forma oficială a numelui.

Astăzi, însă, au devenit oficiale o serie de forme scurte, obținute prin intermediul apocopei, aferezei și sincopei, unele dintre ele fiind destul de preferate:

Forma oficială a prenumelui	**Apocopă**	**Aferează**	**Sincopă**
Alexandru / Alexei	Alex (24 ori)	Sandu (11 ori)	–
Alexandra Alexandrina	Alexa (6 ori)	Sanda (13 ori) Sandra (3 ori) Sandina (1 dată)	–
Cristian	Cristi (14 ori)	–	Crinu (1 dată)
Cristina	–	Tina (1 dată)	Crina (1 dată)
Daniela	Dana (16 ori)	–	–
Daniel	Dan (43 de ori) Danu (7 ori) Dăny (1 dată)	–	–
Teodor / Tudor	Doru (3 ori)	–	–
Vladislav / Vladimir	Vlad (28 ori)	–	Vladic (1 dată)
Vladislava	Vlada (28 ori)	–	–
Victor	Vicu (1 dată)	–	–
Nicolae	Nicu (1 dată)	–	–
Gabriela	Gabi (1 dată)	–	–
Lilia	Lili (1 dată)	–	–
George	–	–	Gicu (1 dată)

BDD-A20686 © 2014 Revista „Limba Română"
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.77 (2026-11-18 10:58:00 UTC)

Irina	–	–	Ira (1 dată)
Dumitru	–	–	Dima (1 dată)
Natalia	–	–	Natașa (1 dată)
Maria	–	–	Mașa (1 dată)
Daria	–	–	Dașa (1 dată)
Emilia	Emy (1 dată)	–	Ema (1 dată)
Aurelia	–	–	Aura (1 dată)
Elena	–	Lenka (1 dată)	–
Margareta / Margarita	–	Rita (1 dată)	–
Valeria	–	Lera (1 dată) Lerika (1 dată)	–
Adrian / Andrian	–	–	Andi (1 dată) Ady (1 dată)
Ecaterina	–	–	Katy (1 dată)
Roman	Roma (2 ori)	–	–

„Hipocoristicele scurte” incluse în tabel pot fi clasificate nu doar în funcție de modalitatea de formare: **afereză, apocopă, sincopă,** dar și în funcție de originea lor: **românească,** de exemplu *Alex, Sandu, Crinu, Cristi, Dan*, **rusească** – *Mașa, Dașa, Ira, Dima, Natașa* sau **occidentală** – *Dăny* (provenit, probabil, din varianta americană *Danny*), *Katy, Andi* (de la englezescul *Andy*).

Pe lângă „hipocoristicele scurte” se atestă și o serie de „hipocoristice diminutivale”, care exprimă sentimente de afecțiune și care sunt formate cu ajutorul sufixelor *-uț, -aș, -el, -ică, -ița, -uța* și sufixul diminutival rusesc *-ka:*

-uț: *Ionuț* (atestat de 16 ori);

-uța: *Anuța* (1 dată), *Anicuța* (1 dată), *Aniuta* (1 dată);

-ița / iță: *Victorița* (1 dată), *Gheorghiță* (1 dată), *Dumitrița* (7 ori), *Luminița* (5 ori);

-el: *Georgel* (1 dată), *Ionel* (1 dată), *Dorel* (1 dată), *Costel* (1 dată);

-aș: *Dumitraș* (1 dată), *Ionaș* (1 dată);

-ică: *Petrică* (1 dată);

-ka: *Andreika* (1 dată).

„Hipocoristicele diminutivale” la fel ca și „hipocoristicele scurte” pot fi clasificate în funcție de originea lor: **românească** – *Ionuț, Ionaș, Georgel* sau **rusească** – *Andreika, Aniuta*.

BDD-A20686 © 2014 Revista „Limba Română”
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.77 (2026-11-18 10:58:00 UTC)

Sub influența modei și odată cu intensificarea procesului de migrație a populației din Republica Moldova în țările europene și nu numai, precum și datorită influenței mass-mediei și a telenovelelor, a apărut tendința de a înlocui prenumele calendaristice cu prenume de origine străină. Cele mai răspândite prenume feminine de proveniență occidentală sunt: *Bianca* (atestat de 22 ori), *Melissa* (atestat de 11 ori, având 3 variante de ortografiere: **Melissa, Milisa, Meliz),** *Mirela* (9 ori), *Beatrice* (atestat de 8 ori și cu 5 variante de ortografiere: **Beatrice, Beatricia, Biatricia, Beatricea** și **Biatrisia**), *Milena* (atestat de 5 ori și fiind ortografiat în 2 feluri: **Milena** și **Mylena**). Alte prenume feminine de origine occidentală, întâlnite câte o singură dată, sunt: *Erika / Erica* (atestat de 2 ori, ortografiat diferit), *Selina, Melani, Medina, Francesca, Roberta, Denisa, Fabiana, Fiona, Rafaela, Geamila, Luiza / Luisa* (atesta de 2 ori, ortografiat diferit), *Izabela, Henrieta, Gretta, Viviana, Esmeralda.*

Și lista de prenume masculine a fost îmbogățită cu unele prenume de origine străină: *Eric, Elvis, Franco, Marco, Leonardo, Lorenzzo* (ortografiat *Lorențo), Rafael, Enrichi, Angelo, Guido, Dominic, Robert.* Dintre acestea cel mai răspândit este *Eric,* înregistrat de 7 ori, celelalte fiind atestate o singură dată; și prenume de origine arabă, proprii persoanelor de confesiune islamică: *Ayman, Adnan, Said, Emad, Kenan, Firas, Mehmet, Ahmet, Ali, Leit, Hilal, Emre.*

Dorința părinților de a-și individualiza copilul se manifestă și prin acordarea prenumelor duble, astfel are loc împletirea tradiției cu exprimarea voinței părinților. În cea mai mare parte, aceste prenume compuse cuprind, ca prim sau al doilea termen, un nume calendaristic sau biblic.

Datorită diversității numelor de botez care le compun și structura prenumelor compuse este variată:

a) **Nume calendaristic + nume calendaristic:** *Ana-Maria, Maria-Magdalena, Ana-Cristina, Olga-Teodora, Maria-Elena, Olga-Elena, Ilie-Luca, Iurie-Ștefan, Ioan-Daniel, Petru-Nicolae, Emil-Chiril, Lev-Alexandr, Petru-Alexandru* etc. Cele mai frecvente prenume duble sunt *Ana-Maria,* atestat de 38 ori, și *Maria-Magdalena,* înregistrat de 8 ori, celelalte prenume fiind întâlnite o sigură dată.

BDD-A20686 © 2014 Revista „Limba Română”
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.77 (2026-11-18 10:58:00 UTC)

b) **Nume calendaristic + nume de origine cultă:** *Vasile-Răzvan, Nina-Cătălina, Andrei-Răzvan, Gabriel-Lucian* – toate atestate câte o singură dată;

c) **Nume calendaristic + nume de origine occidentală:** *Magdalena-Vanessa, Ana-Camelia, Gabriel-Haric, Gheorghe-Mario, Eugen-Claudiu, Maria-Simona, Maria-Biatrice* etc.;

d) **Nume calendaristic + nume mitologic:** *Alexandru-Ahile, Maria-Diana;*

e) **Nume calendaristic + corespondentul feminin al numelui hagiografic masculin:** *Maria-Andreea, Maria-Mihaela, Cristina-Mihaela, Elena-Costina* etc.;

f) **Corespondentul feminin al numelui hagiografic masculin + corespondentul feminin al numelui hagiografic masculin:** *Ionela-Manuela, Gabriela-Mihaela, Mihaela-Antonela, Dumitrița-Mihaela, Alexandrina-Ionela* etc.;

g) **Nume calendaristic + corespondentul masculin al numelui hagiografic feminin:** *Vasile-Adelin, Mihai-Mădălin* etc.;

h) **Nume calendaristic + hipocoristic scurt:** *Anastasia-Daşa* etc.;

i) **Hipocoristic scurt + nume calendaristic:** *Sandu-Andrei* etc.;

j) **Hipocoristic diminutival + hipocoristic diminutival:** *Mioara-Anicuța, Gheorghiță-Ionuț* etc.;

k) **Hipocoristic scurt + hipocoristic scurt:** *Vlad-Cristi* etc.

l) **Nume de origine occidentală + nume de origine occidentală:** *Beatrice-Leylla, Katrin-Lee, Marco-Tomas, Darian-Julien, Sofi-Charlotte, Felicia-Medeea* etc.

Apariția acestor forme duble poate avea cauze diferite, unul dintre termeni este preluat de la un antecesor, iar celălalt de la numele sfântului serbat în preajma zilei în care s-a născut pruncul; un termen preluat de la un predecesor (mamă, tată, bunic), iar al doilea datorat modei; unul dintre termeni este acordat după numele sfântului din ziua naşterii, iar al doilea acordat în funcție de voința părinților.

În concluzie, putem spune că factorii care contribuie la creşterea sau diminuarea frecvenței unor prenume, la apariția unor nume noi şi dispariția altora sunt legați de tradiția din familie, de dorința de perpetu-

BDD-A20686 © 2014 Revista „Limba Română”
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.77 (2026-11-18 10:58:00 UTC)

are a numelui, tradiția națională, care asigură continuitatea numelor vechi, specifice fiecărei limbi, fiecărui popor, de factorii religioși, de cei social-politici și culturali deosebit de puternici în anumite perioade istorice. Nu în zadar susține Leonardo Sanguinetti că: „Numele este totul, din punct de vedere cultural, el ne înfățișează în mod infailibil o comunitate, istoria, alegerile făcute și conflictele sale. Dacă numele de familie s-au cristalizat deja și în prezent ne pot indica proveniența, pot reconstitui urmele migrației noastre și ne pot vorbi despre originile și trecutul nostru, prenumele ne prezintă ca fiind identici cu generațiile precedente, care prin alegerile făcute, prin opțiunile și invențiile lor și-au visat locul într-un complex joc de inovație și păstrare, situându-l între tradiție și ruptura față de aceasta” [apud 2, p. 17].

Bibliografie

1. M. Cosniceanu, *Studiu asupra numelor de persoane*, Știința, Chișinău, 1973.
2. D. Ionescu, *Schimbări de nume. Numele ca mască*, Cluj-Napoca, 2011.
3. I. Iordan, *Influența modei asupra numelor de persoană*, în LR, anul XXVIII, nr. 1/1979, p. 41-50.
4. T. Oancă, *Tendințe noi în antroponimia românească. Schimbări de nume*, în „Studii și Cercetări de Onomastică”, nr. 1/1995, Editura Universitaria, Craiova, p. 7-24.
5. http://ro.wikipedia.org/wiki/Orhei.

BDD-A20686 © 2014 Revista „Limba Română”
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.77 (2026-11-18 10:58:00 UTC)